

ZRNO PIJESKA NA DNU TIŠINE

Knjiga koju držite u ruci treća je po redu zbirka pjesama Ljerke Totch Naumove na hrvatskom jeziku. Sedamdeset je pjesama u njoj podijeljeno u tri ciklusa: *Istina nam sve oduzima*, *Provala sna*, i *Prebirući u mislima*. Znakoviti su im naslovi putokaz recipijentu u predjele i snove autoričina lirskoga svijeta.

Kao i u prethodnim knjigama ove makedonske i hrvatske pjesnikinje, njen je lirski junak nagnut nad misterij postojanja. On je duh što bi spoznajnim silnicama dodirnuo stvari i san, vrijeme i bezvremenost, trajanje i nepostojanje. Taj se misaoni i poetski napor za dodirom smisla i potpunosti, u pjesništvu Naumove, često fiksira hermetičkim izričajima i slikama jer je dubina i raznovrsnost svijeta koji je dosuđen subjektu pjesme neizreciv tek znanim nam jezikom i pojmovima.

U takvu svijetu čovjek nazire vječnost, nevremenost. Tajanstven i neprekinut šum kretanja što ga ostavlja u pustoši besmisla. Nemoćam i sâm, žudi blizinu i dodir bića što nadahnjuju ljepotom i radošću. Ljubav je to, do koje *Odjek sata / prazan prostor razastire*. (Misao ljubavna). Svijest o nesavladivosti praznine rađa nespokoj. Sahne životodajni optok prijateljstva i ljubavi i stiže se, kad se na iskorak odluči, tamo *gdje kamen je samo kamen*.

Oporost i hladnoća svijeta, sumnja lirskog junaka u dosegnutost ljudskosti i dobrote, sadašnjost s odviše mutnih svitanja i pokolebana vjera u nadvladavanje takva trajanja, oživljuju u njemu svakodnevicom i životnom pragmom zatomljen poriv za otporom i traženjem izlaza iz nametnuta mu nevremena. No, to nevrijeme nije i sევrijeme. Bezizlazje je privid. Ali gdje su vrata spasenja? Jesu li ona u daljini koju pjesnikinja dohvaća *poljupcem vjetra*, ili su tu, danas i ovdje, u svakodnevlju? U svakom slučaju, duša sluti dvosmjernan put do mira i Svjetlosti. Jedan vodi u idiličan krajolik zavičaja i djetinjstvo, drugi Istini, Bogu.

I kao što joj se u doživljajno-spoznajnoj optici dodiruju i pretapaju stvari i oblici, snovi i realnost, tako će se i u pjesničkom jeziku Naumove gotovo do nevidljivosti topiti opna između semantičkih polja što će od čitatelja zahtijevati veću koncentraciju i temeljitije poznavanje poetike i strukture moderne lirike. U ovoj se poeziji, dakle, korijen nemira i patnje lirskog junaka ne iščitavaju samo iz odvojenih krhotina sna i jave; svijest je obuzeta postojanjem u kojem se prožimaju sve njegove pojavnosti i oblici, ali su nanosi nevremena i nepravdi ipak učestaliji. Stoga su i pjesnikinji dosuđeni putovi, i onda kad Svjetlosti vode, zasjenjeni dvojnom i nedohvatom smisla.

Opterećen spoznajom o sivilu svakodnevice i „dimu zatvorenog kruga“ subjekt će pjesme odmak i predah od takva života potražiti u spokoju zavičajna krajolika. Međutim, sugestivna i jedra slika ljepote i nevinosti djetinjstva u pjesmi *Među hrastovima: Polja kestenova / uzvitlanost boja / različka / miluju oči neba* već u sljedećoj pjesmi će biti zatamnjeni stihovima

*U korak s vremenom uzburkanim
sagorijeva bijeg svakodnevice*

(Vrijeme na izmaku)

pa će se pjesnička žudnja usidriti u saću sna. Kad se načas slegnu nemiri, kretnje, govor ljudi i jezik stvari, samo će Boga naslutiti pjesnikovo ja u svijetu ugašenih riječi i dubini duše:

Slušanje tišine / očituje / prisutnost Boga / otkucaje srca / okupane svijetlećim dimom (Zvuk tišine).

I u ovoj su knjizi pjesme pisane slobodnim stihom. Odsustvo interpunkcije, kratki stihovi koji su često tek jedna riječ, ritmička organizacija teksta, sugeriraju rasutost svijeta i vremena. Recipijentu je olakšan put do ponora duše koja trpi ali i do bistrih vidika do kojih se ponekad vine. Dakako, kad je obzor lijep od osvita, ili kad san, pouzdan pjesnikinjin zaklon od bola, zavjetluca tihom nadom, barem po rubovima, ona zna da je Tvorac negdje na dohvat srca; doba je to kad san rađa san, kad se umnaža doživljaj smirenosti i blagosti. To je *provala sna* kojom će sintagmom Naumova i nasloviti drugi ciklus pjesama u ovoj knjizi.

Poput stihova od kojih su sazdane, i pjesme su u ovoj zbirci većinom kratke. U njima je fiksiran bljesak misli o stalnosti kretanja i promjenama života. A kako je uz takva zbivanja prostrt i tajanstven svijet nadstvarnosti i smrti, i jezik je ove poezije prožet apstraktnim pojmovima i izrazima (*obličje razdanjivanja, izdaja pripovijesti, iskra približenosti*, npr.) što će ponegdje otežati primanje estetske poruke. To, dakako, ne implicira nerazumijevanje cjeline djela. Ove kratke forme, jednostavnošću i tonom, a ne strukturom i metrom, nalikuju haiku poeziji.

Sadržajem i mišlju, u cijelosti ipak jasnim jezikom, metaforičnim stilom, (*bosa traganja, mudrost korača, more ljubi*) i sinestezijskim izričajima, *zelene riječi, zvuk tišine*, npr., ovo se pjesništvo nadaje kao zanimljiv i osebujuć izdanak moderne lirike.

Beskraj vremena, tajna postojanja, dijalog pjesnikinje sa svijetom i samom sobom, dominantne su tematske sfere njena pjeva. Dakako, u njoj su duhovnoj i poetskoj optici i život suvremena čovjeka, pa i trenuci svakodnevice. Ukratko – sudbina. A da bi se o njoj pjesnički progovorilo, treba ustrajati na dosuđenu i neizvjesnu putu između dvojbi. Pjesnikinja to i čini. Kao što u najdubljoj tišini osluškuje Tvorca vremena i života, tako i u zrnu pijeska na njenu dnu traži *neuhvatljivu munju*. Smisao.

Glazbom riječi i stiha u ovoj knjizi uspjela je i čitateljima dočarati dramatiku i ljepotu svog pjesničkog putovanja.

Ivan Slišurić